

ЛІНГВІСТИКА

УДК 81'42:82-96

Олена Пефтієва

ORCID: 0000-0001-7345-8563

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ФРЕЙМІВ ДОКУМЕНТА ЗА ДОПОМОГОЮ СИНТАКСИЧНИХ, СЕМАНТИЧНИХ ТА ГРАФІЧНИХ ЗАСОБІВ

У статті проаналізовано репрезентацію корінних громад та їхніх знань у Шостому аналітичному звіті Міжурядової групи експертів зі зміни клімату, а саме в Спеціальному звіті про океан і кріосферу в умовах зміни клімату. Корінні громади представлено головним фреймом «Агент – Реципієнт». Проаналізовано синтаксичні, семантичні та графічні засоби, за допомогою яких концептуалізовано даний фрейм. Додатковий фрейм «Знання корінних народів – Західна система наукових знань» ґрунтується на зазначених у фреймі контекстуальних антонімах. Знання корінних народів про навколишнє середовище, кліматичні зміни, природу представлено у звіті як таке, що доповнює наукові знання, маючи на увазі, що вони відіграють другорядну незначну роль. Таке оформлення ненавмисно посилює домінування західної системи наукового знання та відображає важливі соціальні проблеми. Водночас висхідне визнання важливості знань корінних народів у розв'язанні кліматичних проблем розглядається у звіті як доказ позитивної ідеології.

Ключові слова: міжурядова група експертів з питань зміни клімату, корінні народи, знання корінних народів, агент, реципієнт.

DOI 10.34079/2226-3055-2024-17-31-52-62

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. З огляду на складний характер глобальних змін клімату та глобального управління кліматом, інтеграція експертних знань дедалі більше визнається як необхідна. Традиційні експертні знання, які класифікуються як західні наукові знання, представлені у Шостому аналітичному звіті Міжурядової групи експертів зі змін клімату (IPCC AR6), а саме у Спеціальному звіті про океан і кріосферу в умовах змін клімату. Цей важливий документ синтезує численні дослідження, пропонує критичні підходи щодо змін клімату, підкреслює нагальність дій для політиків та громад, обґрунтовує наукові основи кліматичних явищ та висвітлює соціоекологічні виклики, які супроводжують ці зміни. Звіт привертає глобальну увагу до необхідності конкретних дій і широкого соціального та наукового відгуку. Бем С. і Шумер К. (Boehm, and Schumer, 2023) негайно відреагували на публікацію аналітичного звіту (IPCC AR6), підкреслюючи, що завершилася восьмирічна робота найавторитетнішого наукового органу у сфері змін клімату. «Звіт базується на результатах численних науковців і надає найбільш комплексну та якісну наукову оцінку змін клімату». Міжурядова група експертів зі зміни клімату (IPCC), орган Організації Об'єднаних Націй для оцінки науки, пов'язаної зі зміною клімату, прагне враховувати численні джерела знань, зокрема знання корінних народів. Корінні спільноти століттями спостерігають за змінами клімату, і їхні традиційні знання про природу, передані з покоління в покоління, містять мудрість про місцеві екосистеми, погодні умови та адаптаційні стратегії. Саме тому інтеграція корінних знань у західну науку є питанням першорядної важливості.

Актуальність дослідження. Наразі відсутні еколінгвістичні наукові дослідження

щодо репрезентації та інтеграції знань корінних спільнот у західну науку, тому необхідне систематичне дослідження того, як представлено корінні знання в шостому аналітичному звіті. Всупереч активним еколінгвістичним дослідженням, все ще бракує наукових праць, присвячених важливості корінних знань та їх інтеграції у документи, пов'язані з екологічною політикою, що зумовлює актуальність дослідження.

Об'єктом дослідження є текст документа, зокрема звіт. Як універсальний засіб зберігання і передачі інформації, звіт функціонує в різних сферах людської діяльності та впливає на суспільство, тому його зміст часто стає об'єктом досліджень. **Предметом** дослідження виступають семантичні, синтаксичні та графічні ознаки репрезентації корінних народів та їхніх знань у шостому аналітичному звіті Міжурядової групи експертів зі змін клімату.

Мета дослідження включає аналіз специфічних ознак репрезентації корінних народів та їхніх знань у шостому аналітичному звіті (IPCC AR6), а саме «Спеціальний звіт про океан і кріосферу в умовах змінення клімату», який вважається впливовим на суспільство. Дослідження ставить такі **завдання**: огляд літератури за темою; визначення фреймів у звіті та їх концептуалізація у документі; ідентифікація домінантних тематичних ролей у фреймах, через які характеризуються корінні народи; виявлення прагматичного ефекту тематичних ролей у фреймах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками еколінгвістика набула значної уваги як важливий напрямок лінгвістики, що зосереджується на взаємодії між мовою, екологічними питаннями та соціальною справедливістю. Ця міждисциплінарна галузь досліджує, як мова, яка використовується для опису корінних знань, може впливати на їх сприйняту цінність і релевантність. У контексті звітів IPCC AR6 міждисциплінарний підхід є надзвичайно важливим для розуміння, як у звіті представлено корінні спільноти, та для визнання внеску корінних знань у пом'якшення змін клімату. Сплеск публікацій, що характеризують сучасний стан еколінгвістики, включає критичні й етичні питання, які кидають виклик шкідливим дискурсам і практикам. Так, наприклад, Стіг Еліассон (Eliasson, 2015) досліджував зародження екології мови, починаючи з праць Ейнара Гаугена (Einar Haugen) «Екологія мови», якого загалом вважають засновником напряму «екологія мови». У своїй класичній статті 1971 року він зазначив: «[е]кологія мови може бути визначена як дослідження взаємодії між будь-якою мовою та її середовищем». Ворк Стеффенсен (Steffensen, 2024) у своїй роботі зазначає, що з початку 1990-х років еколінгвістика зосереджена на турботі про життя на Землі і, як така, охоплює лінгвістичне вивчення сучасної екологічної кризи. На його думку, сучасна еколінгвістика включає одинадцять підгалузей, серед яких дискурсивно орієнтована еколінгвістика, аналіз екологічного дискурсу та деколоніальна чи трансдисциплінарна еколінгвістика. Ці підгалузі тісно пов'язані та не мають чітких меж між собою. Зв'язок між «еколінгвістикою» та «змінною клімату» створює трикутник еколінгвістики, критичного аналізу дискурсу та змін клімату, який є центром тяжіння цієї галузі. Мабуть, найбільш впливовою публікацією дискурсивно орієнтованої екологічної лінгвістики є монографія «Екологічна лінгвістика: Мова, екологія та історії, якими ми живемо» Аррана Стіббе (Stibbe, 2023). Засновник екологічного лінгвістичного товариства, Стіббе дослідив лінгвістичні особливості, що використовуються в рекламі, для переконання людей купувати продукти, які потенційно шкодять споживачеві та навколишньому середовищу. Результати цього дослідження можуть бути практично застосовані для створення матеріалів із критичного мовного усвідомлення, що сприяють більш здоровому та екологічно вигідному вибору споживачів.

З 2023 року IPCC AR6 був детально вивчений і проаналізований із різних перспектив, отримуючи як похвали, так і критику. Вайнс С., Девіс С.Дж., Дікау М. та ін. (Wynes, Davis, Dickau, *et al.*, 2024) звернули увагу на зменшення викидів вуглекислого газу та питання майбутнього потепління. Реакція експертів на шостий аналітичний звіт виявила сфери, де звіт можна вдосконалити, зокрема наголошено на необхідності локалізованих даних для інформування регіональних стратегій адаптації та пом'якшення наслідків. Кармона Р. та ін. (Carmona, *et al.*, 2023) проаналізували залучення корінних народів до обговорення кліматичних змін у звіті IPCC AR6 і дійшли висновку, що ефективне включення корінних цінностей і їх внесок у деколонізацію кліматичних досліджень і політики може також зменшити вплив держав і галузей, які просувають хибні рішення та перешкоджають кліматичним діям. Лише таким чином можна подолати нерівність структур і надати корінним народам місце, на яке вони заслуговують в ефективному управлінні кліматом. Висвітлюючи внесок корінних знань і сприяючи сталим

практикам, еколінгвістика допомагає прокладати шлях до більш інклюзивного та ефективного кліматичного управління.

Методологія. У дослідженні використовується комплекс лінгвістичних методів, серед яких ключовим є критичний дискурс-аналіз (далі КДА). Публікації з глибокою теоретичною інформацією про критичний дискурс-аналіз належать до книги Н. Фейрклафа "Критичний аналіз дискурсу: критичне дослідження мови" (Norman Fairclough's *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*). Збірка опублікованих статей і всеосяжне введення до КДА охоплює його основи, визначення, напрями та підходи. Відповідно до Фейрклафа та ін. (Fairclough, Mulderrig, and Wodak, 2013), КДА є проблемно-орієнтованим міждисциплінарним дослідницьким напрямом, який об'єднує різнопланові теоретичні моделі, методи дослідження та цілі. Всіх їх об'єднує спільний інтерес до семіотичних аспектів влади, соціальної несправедливості, зловживання, а також політико-економічних та культурних змін у суспільстві. Основоположною роботою є також збірка праць «Методи критичного дискурс-аналізу» Рут Водак і Майкла Майєра (Wodak, and Meyer, 2015). Крім теоретичних підходів до КДА існують прикладні роботи, які аналізують упереджений підхід до певних політичних та екологічних питань, соціальної та гендерної нерівності. Однією із таких робіт є критичний аналіз газетної інформації Томаса Н. Хакіна (Huskin, 1997), яка розкриває суб'єктивну позицію репортера до описуваних подій. Аналітик починає з контент-аналізу і зосереджується на читанні й інтерпретації тексту, розкриваючи семантичні тонкощі, ідеї та концепції.

Значне місце у КДА займає теорія фреймів, яка базується на роботах Ервінга Гоффмана (Goffman, 1974) та Роберта Ентмана (Entman, 1993). Е. Гоффман увів поняття аналізу фреймів, яке виконує чотири основні функції: визначення проблем, діагностика причин, оцінка явищ і пропонування рішень. Р. Ентман застосував теорію фреймів до аналізу мас-медіа, щоб зрозуміти, як медіа структурують подачу новин, просуваючи певні інтерпретації подій через добір фактів. У даній роботі, фреймовий аналіз використовується для визначення ролі корінних народів та їхніх знань в ефективному управлінні кліматом у шостому аналітичному звіті. Кількісний аналіз надає числові дані й оцінює найбільш та найменш продуктивні мовні явища, визначаючи закономірності в дискурсі. Усі типи аналізу тісно взаємопов'язані й сприяють вірогідним результатам дослідження.

Виклад основного матеріалу. Комплексний аналіз починається з визначення жанру дискурсу з характерним набором формальних ознак і, відповідно, певних очікувань читача. Жанр накладає стилеві обмеження на кожен письмовий текст, зокрема офіційні документи, які характеризуються логічно структурованою синтаксичною структурою, ясністю і точністю мови, когезивністю та відповідністю між заголовком і змістом. Критичний дискурс-аналіз зосередився на розкритті прихованого змісту дискурсу, можливих опущень деякої інформації, підтримки певної ідеології та як мова використовується для вираження упереджень і підтримки позицій влади, зокрема у формуванні та відображенні екологічної політики. КДА також аналізує мотивацію та соціальні явища, що лежать в основі письмового тексту, дозволяючи читачу розглянути проблему з іншого боку.

Синтаксична структура відіграє важливу роль у семантиці та прагматиці, тобто в контексті, в якому вона використовується, або комунікативній функції, яку вона виконує. До речі, у когнітивній лінгвістиці вважається, що сама синтаксична конструкція є носієм значення, незалежно від лексичних одиниць, які вони містять. Емпіричні дані, наведені як приклади, взято з частини Шостого аналітичного звіту Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (IPCC AR6), а саме зі "Спеціального звіту про океан і криосферу в умовах зміни клімату".

Результати лінгвістичного аналізу показали, що у звіті корінні народи представлено двома ролями, як Агент (виконавець дії) та Реципієнт (спільнота, що отримує щось), формуючи головний фрейм "Агент – Реципієнт". Загальна кількість проаналізованих лексичних одиниць становить 124, серед яких наступні словосполучення та кількість їх згадувань: корінні знання (41), корінні народи (37), корінна спільнота (21), корінна культура (8), корінні лідери (6), корінне населення (3), корінне управління (2), корінний житель (1), корінна група (1), участь корінних народів (2), права корінних народів (1), якість корінного населення (1). Кількісне представлення семантичних ролей цих лексичних одиниць наведено в Таблиці 1.

Таблиця 1

**Кількісне представлення корінних спільнот та їхніх знань
у фреймі «Агент – Реципієнт»**

Роль	Кількість	Відсоток
Реципієнт	76	61%
Агент	48	39%
Усього	124	100%

Таблиця 1 ілюструє кількісну концептуалізацію головного фрейму "Агент – Реципієнт", у якому відображено тематичні ролі корінних народів і їхніх знань. У структурі речення ролі Реципієнта та Агента є ключовими для розуміння того, хто виконує дію, а хто її отримує. Результати кількісного аналізу відразу відображають другорядну позицію корінного населення та їхніх знань через їх представлення у ролі Реципієнта, яка домінує складаючи 61%, тобто 76 прикладів зі 124.

Таким чином, фрейм "Агент – Реципієнт" демонструє, що корінні народи та їхні знання, не представлено активними діями процесів з прийняття рішень, пов'язаних із викликами зміни клімату, їх представлено у звіті як вторинних й менш значущих учасників.

Агент

Інформація про корінні народи та їхні знання представлено через тематичну роль Агента у 48 випадках, з яких у 17 прикладах корінні спільноти є явними діями подій, і у 31 випадку – неявними (див. Таблицю 2).

Таблиця 2

Кількісне представлення корінних народів у ролі Агента

Тип Агента	Кількість	Відсоток
Явний Агент	17	35
Неявний Агент	31	65
Усього	48	100

Як свідчать результати аналізу, акцентуалізація ролі Агента явно проявляється через граматичний підмет речення у сімнадцяти випадках і тридцять один раз неявно через частину речення, яка належить до підмета, розширюючи його.

Явного Агента представлено іменником або номінативною фразою. Передбачається, що у ролі Агента корінна спільнота ініціює дії, виступає активним актором, який впливає на прийняття рішень стосовно кліматичних змін (див. приклади 1–3).

(1) *Indigenous fishing communities that depend on traditional marine resources for food and economic security are particularly vulnerable to climate change through reduced capacity to conduct traditional harvests because of reduced access to, or availability of, resources.*

«Корінні рибальські спільноти, які залежать від традиційних морських ресурсів для забезпечення харчування та економічної безпеки, особливо вразливі до змін клімату через зменшену можливість проводити традиційний вилов через обмежений доступ до ресурсів або їхню відсутність».

Як показує приклад (1), підмет "корінні спільноти" передує статичному предикату "вразливі", що має семантично негативний характер. Відповідно, корінні спільноти сприймаються не як сильні та впливові дії, а як залежні учасники, через негативність семантичних ознак та статичність дії. Таким чином, навіть у ролі явного Агента вони не є впливовими виконавцями.

Наступний приклад (2) демонструє явного Агента ("корінні лідери") в активній ролі, але знову у статичному контексті. Вони протистоять ризикам і, попри свої зусилля, їхня участь в активних діях все ще обмежена (див. приклад 2).

(2) *Indigenous leaders are responding to the risks of climate change by engaging in political processes at multiple levels and through different venues. However, indigenous involvement in IPCC assessments remains limited.*

«Корінні лідери реагують на ризики зміни клімату, беручи участь у політичних процесах на різних рівнях і через різні канали. Проте участь корінних народів у оцінках IPCC залишається обмеженою».

Приклад (3) демонструє Агента в підрядному реченні, тобто у вторинній позиції та

статичній дії, де корінні знання є важливими (див. приклад 3).

(3) *Despite the identification of this issue in AR4, its treatment in AR5 remained limited. Recent literature partly focussing on SLR reaffirms that indigenous knowledge and local knowledge are key to determining how people recognise and respond to environmental risk, and therefore to increasing adaptive capacity and reducing long-term vulnerability.*

«Незважаючи на ідентифікацію цього питання в AR4, його розгляд у AR5 залишався обмеженим. Остання література, що частково зосереджена на піднятті рівня моря (SLR), підтверджує, що корінні знання та місцеві знання є ключовими для визначення того, як люди визнають і реагують на екологічні ризики, а отже, для підвищення адаптивної спроможності та зменшення довгострокової вразливості».

Приклад (4) ілюструє відсутність інтеграції між корінними, місцевими та західними типами знань через модальне дієслово "можуть", тобто предикат розуміється як "корінні знання можуть, але не доповнюють наукові знання". Наступне твердження з вступним дискурсивним маркером "однак" усуває надію на інтеграцію корінних і західних знань (див. приклад 4).

(4) *Scientific knowledge, IK and LK can complement one another by engaging both quantitative data and qualitative information, including people's observations, responses and values. However, this process of knowledge co-production is complex and IK and LK possess uncertainties of a different nature from those of scientific knowledge, often resulting in the dominance of scientific knowledge over IK and LK in policy, governance and management.*

«Наукові знання, корінні знання та місцеві знання можуть доповнювати одне одного, поєднуючи кількісні дані та якісну інформацію, включаючи спостереження, відповідями та цінностями. Однак цей процес спільної продукції знань є складним, і корінні знання та місцеві знання мають невизначеності іншого характеру, ніж наукові знання, що часто призводить до домінування наукових знань над корінними та місцевими знаннями в політиці, управлінні та менеджменті».

Як показує приклад, навіть у найсильнішій позиції речення як явний Агент корінні спільноти не є настільки активними та впливовими, як це могло б очікуватися.

Неявний Агент представлений як частина граматичного підмета, що розширює інформацію про нього, але відокремлюється від підмета додатковими частинами речення. Посилання на Неявний Агент здійснюється за допомогою двох типів синтаксичних структур: постпозиційних фраз або синтаксичних додатків, а також синтаксичних конструкцій пасивного стану (див. приклад 5).

(5) *Today, around 4 million people live permanently in the Arctic region, of whom 10% are Indigenous.*

«Сьогодні близько 4 мільйонів людей постійно проживають в Арктиці, з яких 10% корінні народи».

Приклад (5) демонструє, що постпозиційна фраза «з яких 10% корінні народи» розширює інформацію про підмет «4 мільйони людей». Функція додаткової інформації полягає у тому, щоб надати особливу увагу корінним народам.

У синтаксичній конструкції з пасивним станом корінні народи не є виконавцями дії (див. приклад 6).

(6) *Indigenous peoples are considered as non-state actors and in many, but not all cases, promote environmental protection in support of the sustainability of their traditional livelihoods.*

«Корінні народи розглядаються як недержавні актори, і в багатьох, але не у всіх випадках, вони сприяють захисту довкілля на підтримку сталості їхніх традиційних засобів існування».

Приклад (6) показує, що корінні народи є залежними «недержавними акторами», які виконують роль залежних учасників, які сприяють процесам. Таким чином, неявний Агент виражається через пасивний стан і синтаксичну додаткову інформацію.

Отже, згідно з результатами дослідження, тематична роль Агента, яка зазвичай є топікалізованою, посиленою та наділеною владою, займає друге місце за чисельністю, приймаючи підпорядковане становище. У цій позиції корінні народи номінуються явно, займаючи позицію підмета в реченні, і неявно – у вигляді додатків і конструкцій пасивного стану. Як наслідок, ця синтаксично домінантна позиція, яка повинна створювати перспективу важливості корінних знань, насправді не надає їм належного значення. Крім того, дієслова, що

слідують за Агентом, переважно є стативними предикатами та мають семантично негативний зміст, підкреслюючи вразливе становище корінних народів, виклики, ризики й загрози, які стають перед ними.

Реципієнт

Тематична роль Реципієнта реалізується у синтаксичних конструкціях через прямий і непрямий додаток. Кількісне представлення корінних народів у ролі Реципієнта наведено в Таблиці 3.

Таблиця 3

Кількісне представлення корінних народів у ролі Реципієнта

Репрезентація Реципієнта	Кількість	Відсоток
Непрямий додаток	58	76%
Прямий додаток	18	24%
Всього	76	100%

Результати таблиці 3 демонструють, що роль Реципієнта виражається перш за все через непрямий додаток у 58 прикладах, які супроводжують та розширюють значення прямого додатка. Через прямий додаток, на який безпосередньо переходить дія, роль **Реципієнта** представлено у 18 випадках, тобто у 24%. Як свідчать дані таблиці, **непрямий додаток** домінує, уточнюючи, кому або для кого виконується дія корінних народів (див. приклади 7–9).

(7) *In the Arctic, negative impacts of cryosphere change on human health have included increased risk of food- and waterborne diseases, malnutrition, injury, and mental health challenges especially among Indigenous peoples.*

«В Арктиці негативний вплив змін кріосфери на здоров'я людей включає підвищений ризик харчових і водних захворювань, недоїдання, травм і психічних проблем, особливо серед корінних народів».

(8) *These threats include erosion of Indigenous and non-indigenous culture, their knowledge about the ocean and knowledge transmission, reduced access to traditional food, loss of opportunities for aesthetic and spiritual appreciation of the ecosystems, and marine recreational activities.*

«Ці загрози включають зникнення корінної та некорінної культури, їхніх знань про океан і передачу знань, зниження доступу до традиційної їжі, втрату можливостей для естетичного та духовного оцінювання екосистем і морської рекреаційної діяльності».

(9) *Adaptation efforts have benefited from the inclusion of Indigenous knowledge and local knowledge.*

«Зусилля щодо адаптації отримали вигоду від включення корінних знань і місцевих знань».

Приклади (7–9) демонструють ієрархію синтаксичної структури, де непрямі додатки "серед корінних народів", "корінної та некорінної культури" припускають пасивну роль референтів.

Корінні спільноти та їхні знання часто зустрічаються в додатковій частині синтаксичних конструкцій. Ці після-позиційні фрази зазвичай вводяться за допомогою дієприслівника теперішнього часу «включаючи» (див. приклади 10–13).

(10) *Together, these impact access to (and food availability within) herding, hunting, fishing, forage and gathering areas, affecting the livelihood, health and cultural identity of residents including Indigenous peoples.*

«Разом ці фактори впливають на доступ (та наявність їжі) у районах випасу, полювання, риболовлі, збирання та заготівлі, впливаючи на засоби існування, здоров'я й культурну ідентичність жителів, включаючи корінні народи».

(11) *Sea ice provides many critical functions: it provides essential habitat for polar species and supports the livelihoods of people in the Arctic (including Indigenous peoples).*

«Морський лід виконує багато важливих функцій: він забезпечує середовище існування для полярних видів і підтримує засоби існування людей в Арктиці (включаючи корінні народи)».

(12) *Climate change in some Arctic regions is facilitating easier access to natural resources, which may generate financial capital for Arctic residents and their governments, including*

Indigenous peoples but also greater exposure to risks such as oil spills and increases in noise.
«Зміни клімату в деяких арктичних регіонах полегшують доступ до природних ресурсів, що може створити фінансовий капітал для жителів Арктики та їхніх урядів, включаючи корінні народи, але також і більшу вразливість до ризиків, таких як нафтові розливи та підвищений шум».

(13) *Since the mid-20th century, the shrinking cryosphere in the Arctic and high-mountain areas has led to predominantly negative impacts on food security, water resources, water quality, livelihoods, health and well-being, infrastructure, transportation, tourism and recreation, as well as culture of human societies, particularly for Indigenous peoples.*

«Починаючи з середини двадцятого століття, скорочення кріосфери в Арктиці та гірських регіонах призвело до переважно негативних наслідків для продовольчої безпеки, водних ресурсів, якості води, засобів існування, здоров'я та добробуту, інфраструктури, транспорту, туризму й рекреації, а також культури людських спільнот, особливо для корінних народів».

Наведені вище приклади (10–13) можуть мати щонайменше два припущення: по-перше, бажання авторів часто посилається на словосполучення «корінні народи» і «корінні знання», щоб уникнути звинувачень, пов'язаних із попередніми звітами, у яких рідко згадувалися корінні спільноти; по-друге, прагнення авторів підкреслити певні наслідки для корінних народів.

Підсумовуючи статус Реципієнта, вираженого через непрямий додаток, доходимо висновку, що корінні спільноти не є активними виконавцями подій, вони згадуються як додаткові учасники визначених процесів.

Реципієнт, виражений через **прямий додаток**, зазнає впливу дії, позначеної дієсловом в активному стані. Корінні спільноти в цій ролі зазнають змін або впливу через зовнішній чинник чи подію (див. приклади 14–15).

(14) *Exposures to extreme warming, and continued sea ice and permafrost loss in the Arctic, challenge Indigenous communities with close interdependent relationships of economy, lifestyles, cultural identity, self-sufficiency, Indigenous knowledge, health and well-being with the Arctic cryosphere.*

«Екстремальне потепління та подальша втрата морського льоду й вічної мерзлоти в Арктиці ставлять виклики перед корінними громадами, які мають тісні взаємозв'язки в економіці, стилях життя, культурній ідентичності, самозабезпеченні, корінних знаннях, здоров'ї та добробуті з арктичною кріосферою».

(15) *Glacier retreat threatens the Indigenous knowledge and local knowledge of populations in mountain regions; this knowledge constitutes a cultural service to wider society by contributing to a scientific understanding of glaciers.*

«Танення льодовиків загрожує корінним і місцевим знанням населення гірських регіонів; ці знання виступають культурним доробком для ширшого суспільства, сприяючи науковому розумінню льодовиків».

Як демонструють приклади (14, 15), Реципієнт у позиції прямого додатка зазнає викликів, загроз і впливів екстремальних умов.

Таким чином, на основі проведеного кількісного та якісного аналізу тематичних ролей корінних народів у шостому аналітичному звіті (IPCC AR6), зокрема у «Спеціальному звіті про океан і кріосферу в умовах зміни клімату», визначено дві панівні ролі: Агента та Реципієнта. Роль Реципієнта є провідною, що свідчить про зображення корінних народів як залежних учасників, які зазнають впливу зовнішніх факторів. Це підкреслюється переважанням непрямих додатків (76%), які займають підлеглу позицію в реченнях, та використанням статичних предикатів негативної семантики. Роль Агента, яка зазвичай пов'язана із дієвістю та впливовістю, посідає друге місце, але навіть у сильній позиції явного Агента корінні громади та їхні знання часто залишаються вразливими й не наділеними значним впливом. У більшості випадків (65%) Агент представлено імпліцитно, що також свідчить про недостатнє представлення корінних народів як активних учасників подій. Аналіз синтаксичних конструкцій і семантичних ознак, пов'язаних із тематичними ролями корінних народів, виявив тенденцію до маргіналізації їхньої участі в процесах ухвалення рішень щодо кліматичних викликів. Використання статичних і негативно забарвлених предикатів знижує їхній статус як впливових учасників. Отже, фрейм «Агент – Реципієнт» відображає загальні соціальні та політичні наративи, у яких корінні народи зображуються як вразливі групи, а не як рівноправні партнери у

вирішенні глобальних кліматичних викликів.

Другорядний фрейм

Другорядний фрейм «Корінні знання – Наукові знання» підтримує домінантний фрейм «Агент – Реципієнт» і ґрунтується на контекстуальних антонімах «корінні, локальні знання – західні, наукові знання», що підкреслює актуальну проблематику (див. приклади 16–20).

(16) *Such responses can be more effective with the support of **scientific** information, local knowledge and **Indigenous** knowledge, and the consideration of local context and the inclusion of stakeholders.*

«Такі заходи можуть бути більш ефективними за умови підтримки наукової інформації, локальних і корінних знань, а також врахування місцевого контексту та залучення зацікавлених сторін».

(17) *Finally, public awareness and understanding about sea SLR (level rise risks) and responses can be improved by drawing on local, **indigenous** and **scientific** knowledge systems, together with social learning about locality-specific SLR risk and response potential.*

«Нарешті, підвищення рівня обізнаності та розуміння суспільством ризиків підвищення рівня моря (SLR) і способів реагування може бути досягнуто завдяки використанню систем локальних, корінних і наукових знань у поєднанні з соціальним навчанням щодо ризиків SLR та можливостей реагування в конкретних регіонах».

(18) *Community-based monitoring (CBM) in the Arctic has emerged as a practice of great interest because of its potential to link **western** ways of knowing with local knowledge and **indigenous** knowledge.*

«Моніторинг, заснований на громаді (CBM) в Арктиці, набув значного інтересу через його потенціал для поєднання західних підходів до знань із локальними та корінними знаннями».

(19) *Local knowledge and **Indigenous** knowledge systems can complement **scientific** knowledge by, for example, improving community ability to understand their local environment, forecast extreme events and help to increase community resilience.*

«Системи локальних і корінних знань можуть доповнювати наукові знання, наприклад, покращуючи здатність громад розуміти їхній місцевий контекст, прогнозувати екстремальні явища та сприяти підвищенню стійкості громади».

(20) *Additional considerations identified by recent studies of ocean related mitigation and adaptation include the need for: early warning and precautionary management; multi-level and multi-sectoral governance responses; holistic, integrated and flexible management systems; integration of **scientific** and **local** knowledge as well as natural, social and economic investigation; identification and incorporation of a set of social indicators and checklists; adaptive governance; and incorporation of climate change effects in marine spatial planning.*

«Додаткові аспекти, визначені в останніх дослідженнях океану щодо пом'якшення наслідків та адаптації, включають необхідність: раннього попередження та запобіжного управління; багаторівневих і міжсекторних підходів до управління; цілісних, інтегрованих та гнучких систем управління; інтеграції **наукових** та **локальних** знань, а також природничих, соціальних та економічних досліджень; визначення та включення соціальних індикаторів і контрольних списків; адаптивного управління; та врахування впливів змін клімату в морському просторовому плануванні».

Як показують приклади (16-20), усі ці твердження виступають антитезою та наголошують на тому, що корінні й західні знання є двома різними типами знань. Таким чином, другорядний фрейм «Корінні знання – Західна наука» виявляє приховану опозицію в тексті звіту, яка є менш очевидною, але все ж значущою. У такий спосіб другорядний фрейм підтримує концепцію домінантного фрейму, розглядаючи роль корінних знань як додаткову й допоміжну, додаючи елемент антагонізму.

Графічне зображення

Привертає увагу графічне зображення лексичної одиниці «*Indigenous* – Корінний», яке пишеться з великої літери в одному випадку і з маленької літери в іншому, тобто не завжди систематично. Вживання великої літери свідчить про важливість корінних знань і повагу до корінних спільнот (див. приклади 21–17).

(21) *Exposures to extreme warming, and continued sea ice and permafrost loss in the Arctic, challenge **Indigenous communities** with close interdependent relationships of economy,*

lifestyles, cultural identity, self-sufficiency, Indigenous knowledge, health and wellbeing with the Arctic cryosphere.

«Впливи екстремального потепління, а також постійна втрата морського льоду та багаторічної мерзлоти в Арктиці створюють виклики для корінних спільнот, які мають тісні взаємозалежні зв'язки з економікою, способом життя, культурною ідентичністю, самодостатністю, корінними знаннями, здоров'ям і добробутом у межах арктичної кріосфери».

(22) *Institutional arrangements that provide for strong multiscale linkages with Arctic local communities can benefit from including indigenous knowledge and local knowledge in the formulation of adaptation strategies.*

«Інституційні механізми, що забезпечують міцні багаторівневі зв'язки з місцевими громадами Арктики, можуть отримати переваги від включення корінних і локальних знань у формулювання стратегій адаптації».

(23) *The opening of a trekking route promoting this opportunity created tensions between a National Park and a local indigenous community in the Peruvian Andes over the management and allocation of revenue from the route.*

«Сприяння відкриттю дороги для трекінгу викликало напруження між Національним парком і місцевою корінною громадою в перуанських Андах щодо управління та розподілу доходів від маршруту».

Отже, графічне зображення слова «*Indigenous* – Корінний» з початковою великою літерою (хоча й непослідовно) демонструє позитивну підґрунтову ідеологію, яка свідчить про висхідне визнання важливості корінних знань і повагу до корінної мудрості в контексті вирішення кліматичних викликів.

Висновок.

Як показують результати аналізу, корінні народи представлено у Шостому аналітичному звіті через домінуючий фрейм «*Агент – Реципієнт*», який репрезентовано через синтаксичні, семантичні та графічні засоби, де корінні спільноти представлено як другорядні суб'єкти або актори, які не впливають на прийняття рішень, а знання корінних народів – як такі, що доповнюють наукові знання. Другорядний фрейм «*Корінні знання – Західна наука*» базується на контекстуальних антонімах, розкриваючи приховане протистояння та антагоністичний елемент між вказаними типами знання. Такий підхід мимоволі підсилює домінування західних наукових систем знань, водночас привертаючи увагу до важливих суспільних питань.

Поряд із цим, у звіті спостерігається зростаюче визнання важливості корінних знань для вирішення кліматичних викликів, що демонструє позитивну підґрунтову ідеологію. Загалом аналіз тексту виявляє важливі аспекти соціального конструювання реальності, які потребують переосмислення для створення справедливого представлення ролі корінних народів у контексті глобальних змін клімату.

Перспектива дослідження полягає в аналізі позитивного дискурсу, де знання корінних народів і західної науки використовуються з метою досягнення кращого розуміння кліматичних змін.

References

- Boehm, S. and Schumer, C., 2023. Ten big findings from the 2023 IPCC Report on Climate Change. *World Resources Institute* [online]. Available at: <<https://www.wri.org/insights/2023-ipcc-ar6-synthesis-report-climate-change-findings>>.
- Carmona, R. et al., 2023. Analysing engagement with Indigenous Peoples in the Intergovernmental Panel on Climate Change's Sixth Assessment Report. *npj Climate Action*, [online] 29, pp. 1-10. DOI: [10.1038/s44168-023-00048-3](https://doi.org/10.1038/s44168-023-00048-3).
- Eliasson, S., 2015. The birth of language ecology: interdisciplinary influences in Einar Haugen's "The ecology of language". *Language Sciences*, [online] 50, pp. 78-92. Available at: <<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0388000115000352>>.
- Entman, R.M., 1993. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, [online] 43, pp. 51-58. Available at: <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>>.

- Fairclough, N., Mulderrig, J., and Wodak, R., 2013. Critical discourse analysis. *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, 2(17). DOI: [10.4135/9781446289068.n17](https://doi.org/10.4135/9781446289068.n17).
- Goffman, E., 1974. *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Cambridge: Harvard University Press. [online] Available at: https://www.academia.edu/9520207/Frame_Analysis_pp_1_40.
- Huckin, N.T., 1997. *Critical Discourse Analysis. Functional Approaches to Written Text: Classroom Applications*. [online] Washington D.C.: United States Information Agency, pp. 78-92. Available at: <https://bpb-ap-se2.wpmucdn.com/thinkspace.csu.edu.au/dist/c/3891/files/2020/10/Huckin-1997.pdf>.
- Steffensen, S., 2024. Surveying ecolinguistics. *Journal of World Languages*. DOI: [10.1515/jwl-2024-0044](https://doi.org/10.1515/jwl-2024-0044).
- Stibbe, A., 2023. Taste the feeling: an ecolinguistic analysis of Coca-Cola advertising. *Journal of World Languages*. pp. 1-24. DOI: [10.1515/jwl-2023-0027](https://doi.org/10.1515/jwl-2023-0027).
- Wodak, R., and Meyer, M., 2015. *Methods of Critical Discourse Studies*. 3rd edition. Sage Books, [online] p. 252. Available at: https://www.researchgate.net/publication/284725923_Methods_of_Critical_Discourse_Studies_3rd_edition.
- Wynes, S., Davis, S.J., Dickau, M. et al. 2024. Perceptions of carbon dioxide emission reductions and future warming among climate experts. *Commun Earth Environ* 5, 498. DOI: [10.1038/s43247-024-01661-8](https://doi.org/10.1038/s43247-024-01661-8). (in English).
- Стаття надійшла до редколегії 29.11.2024.

Olena Peftieva

CONCEPTUALIZATION OF DOCUMENT FRAMES USING SYNTACTIC, SEMANTIC AND GRAPHIC MEANS

Due to the highly complex nature of global climate change and climate policy, integrating expert knowledge is increasingly recognised as essential. Traditional expert knowledge, categorised as Western scientific knowledge, is revealed in the Sixth Assessment Report (AR6) of the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), the Special Report on the Ocean and Cryosphere in a Changing Climate. This key document summarises extensive research findings, provides critical insights into climate change, highlights the urgency of action for policy-makers and communities, articulates the scientific basis for climate phenomena, and highlights the socio-ecological challenges accompanying these changes, including the marginalisation of Indigenous communities. The research aims to examine the IPCC's Sixth Assessment Report, namely the 'Special Report on the Ocean and Cryosphere in a Changing Climate', which is considered influential on societies.

The current gap is that the IPCC's Sixth Assessment Report has not been analysed in depth concerning the representation of Indigenous communities and their knowledge, how science and tradition are interwoven and how the report incorporates different types of knowledge spheres. A systematic study of the representation of Indigenous knowledge in AR6 is needed to fill this gap. Although many aspects of ecolinguistics are actively researched, there is still a relative scarcity of scholarly work that addresses the importance of Indigenous knowledge and its integration into environmental policy documents. The object of research is a document text, namely a report. Accordingly, the research objectives are to review the relevant literature, ascertain the frames of the report and how they are conceptualised in the document, identify the dominant thematic roles in the frames by which Indigenous peoples are characterised, and elicit their pragmatic impact in the frames.

In the given document, Indigenous peoples are portrayed through a major 'Agent – Recipient' frame. The thematic role of the Agent ranks second in number, adopting its inferior stance. In this position, Indigenous peoples are nominated explicitly occupying the subject position in a sentence and implicitly via a sentence complement and the passive voice structures. Shifting from syntax to semantics and regarding the verbs that follow the Agent, it should be noted that they are predominantly stative predicates and, besides, semantically

negative and, in this way, showcasing Indigenous communities' vulnerable position, challenges, risks and threats. Thus, this syntactically prominent position, which is usually topicalised, foregrounded, enhanced and endowed with power, does not present Indigenous communities and their knowledge with much significance. The implied meaning of the role of Recipient in the IPCC AR6 is that Indigenous peoples are regarded as dependent actors in the events and their subordinate rank. In agreement with the quantitative analysis, the Recipient holds the first place being represented via the syntactic function of direct and indirect objects.

Minor frame 'Indigenous knowledge – Western science' reveals the covert opposition in the report which is less discernible and observed but still is meaningful and grounded on the contextual antonyms 'Indigenous knowledge' and 'Western science'. So, the minor frame supports the concept of the major one considering the role of Indigenous knowledge as supplementary and auxiliary adding the antagonistic element.

A graphic representation of the word 'Indigenous' with an initial capital letter (although not consistently) exhibits a positive underlying ideology, showing the growing recognition of the importance of Indigenous knowledge and respect for Indigenous wisdom in addressing climate challenges.

Therefore, indigenous knowledge is often referred to in the report as something that "complements" scientific knowledge, implying that it plays a subordinate role. This framing unintentionally reinforces the dominance of Western scientific knowledge systems and puts important social issues in the foreground. At the same time, the growing recognition of the importance of Indigenous knowledge in addressing climate challenges is seen in the report as evidence of a positive underlying ideology. The research perspective is seen in examining the wider social context, e.g. the attitudes and opinions of experts in the field and the interested public, using various sources of information.

Keywords: *Intergovernmental Panel on Climate Change, Indigenous, communities, knowledge, agent, recipient.*